

Příběh z Heřmanova Městce

Anna Černovská
Veronika Rychnovská
Kateřina Teplá
Ondřej Šimek

PODĚKOVÁNÍ

Děkujeme panu Ladislavu Marešovi za jeho ochotu pomoci nám a za poskytnutí dokumentů uvedených i neuvedených v této práci a za veškeré informace.

Děkujeme paní učitelce Evě Bočkové, která nám pomáhala svými radami a strávila s námi mnoho svého času.

Pro naši práci byly nezbytné i informace a materiály, které nám vyhledali Mgr. Renata Růžičková ze Státního okresního archivu v Chrudimi, PhDr. Jiří Čoupek ze Státního okresního archivu v Uherském Hradišti, kronikář Heřmanova Městce pan Václav Janata, pan Radek Smutný, Mgr. Marta Vančurová a Dr. Anita Franková ze Židovského muzea v Praze.

Všem jmenovaným děkujeme, neboť i díky jejich přispění mohla tato práce vzniknout.

Obsah

I.	Úvod.	3
II.	Přemýšlím.	4
III.	Po stopách historie	5
IV.	Začínáme pátrat	7
V.	Lidé transportovaní z Heřmanova Městce . . .	8
VI.	Ze vzpomínek pamětníka.	11
VII.	Příběh rodiny Pipalovy	13
VIII.	Přílohy	15
IX.	Hermína Brozanová.	22
X.	Přílohy	24
XI.	Závěr.	32

Literatura a prameny

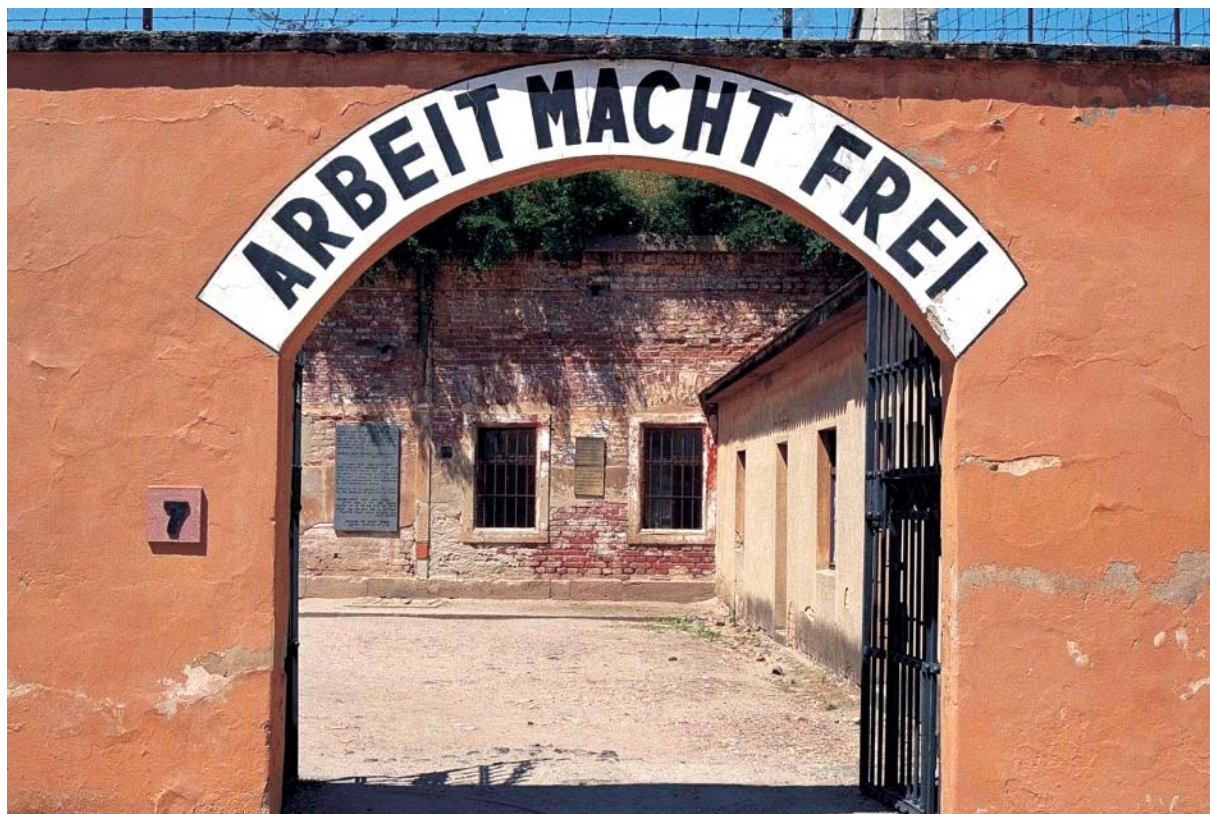
I. Úvod

Začátkem letošního školního roku přišla do naší školy nabídka tematického výletu od chrudimského Svazu bojovníků za svobodu do koncentračního tábora Terezín a do Lidic, spojená s návštěvou místa posledního odpočinku našeho prezidenta T. G. Masaryka.

Protože se zajímám o historii a na těchto místech jsem nikdy nebyla, projevila jsem zájem. Návštěva se mi velice líbila a určitě bych chtěla Terezín navštívit ještě někdy znovu. Při prohlídce tohoto objektu jsem se zmínila o mých příbuzných, kteří byli poznamenáni genocidou. Paní učitelka mně navrhla, že bych se mohla zapojit do projektu „Zmizelí sousedé.“

Váhavě jsem přijala a začala přemýšlet, koho bych mohla oslovit, aby mi pomohl. Obávala jsem se totiž, abych nepřecenila své síly. Pak jsem si při návštěvě výstavy týkající se historie našeho města všimla svých spolužaček Verči a Aničky. O Verče vím, že je zvědavá a velmi komunikativní. Při pohledu, jak se rozčiluje kvůli norimberským zákonům, jsem neodolala a zeptala se jí, zda by mi nemohla v práci pomoci. Do hovoru se vložila se zájmem Aňa a obě mi společně nabídly pomoc. Ve zrodu práce se ukázalo, že naše znalosti v oblastech počítačové techniky nejsou takové, jak bychom si představovaly, a proto jsme si na pomoc přizvaly Ondru. Náš team byl kompletní.

A tak to všechno začalo ...

II. Přemýšlím ...

„Přemýšlím ... Pomalu se v myšlenkách přenáším do minulosti našeho města. Černobílý film, který se přede mnou začíná odvíjet, by mohl nést název „Jeden den v Heřmanově Městci v roce 1939“.

Na plátně se objevuje hustě zastavená židovská čtvrť. Najednou jsem uvnitř filmu. Stojím před naší synagogou. Ve směru do centra města, na dnešní náměstí Míru, je u silnice torzo sloupku, na němž býval řetěz oddělující do poloviny 19. století židovskou část města. Téměř všichni lidé, kteří mne míjejí, mají ustaranou tvář.

Jdu do středu města. Procházím pod vývěsními štíty obchodů. Málem mě porazí roztrpčený muž. Prodáváč, od kterého muž odchází, se omlouvá: „Promiňte, ale nemohu jinak. To víte, zákon je zákon a mám rodinu! Snad chápete.“ Muž ale neposlouchá a zahýbá za roh. Tam, odkud jsem přišla ... O několik obchodů dál vidím mladou maminku s plačícím dítětem. Vychází z obchodu se smíšeným zbožím a utěšuje synka, že mu doma udělá něco sladkého, ať nepláče.

Všude cítím solidarnost, ale i strach. Strach z toho, co by se stalo, kdyby někdo porušil nové německé zákony. A cítím i další věc. Nevyslovenou prosbu či otázku: „Co s námi všemi bude? Z demokratického státu protektorát? Navždy? Ne! To se ve svobodném světě nesmí stát!“

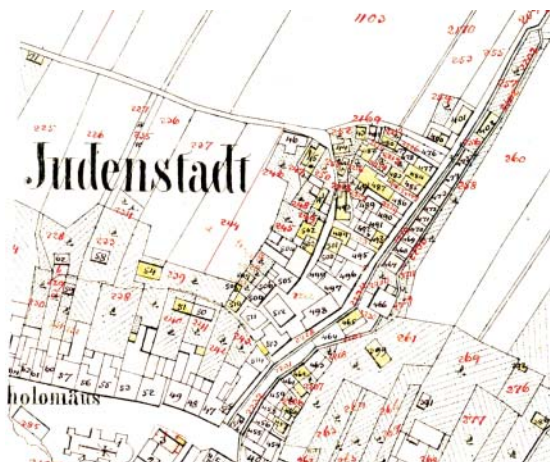
Aniž bych si to uvědomila, stojím ve dveřích židovského kostela. Barevnými okny sem svítí paprsky slunce. V dřevěných vysokých lavicích sedí plno mužů a při pohledu nahoru vidím asi stejný počet žen. Z myšlenek mě vyrušil rabín Folkmann. Dodává všem odvalu a nabádá, ať mladí zbytečně neprovokují. Zamyšleně odcházím a mé kroky vedou úzkými uličkami na velmi starý hřbitov. Téměř na všech náhrobních kamenech leží oválné kamínky, valounky. Nořím se dál do svých myšlenek. Mám zde někomu říci o budoucnosti? Mám právo měnit historii a osudy? Bylo by to vůbec k něčemu?

Lidé však vždy měli, mají a budou mít svou víru a naději. A to je hlavní. Neboť pokud člověk v nic nevěří, pak je buď mrtvý nebo není člověkem.

V mém černobílém filmu se začínají objevovat barvy a já se pomalu vracím ze snu do 21. století, kdy bývalé židovské město má úplně jinou podobu.“

III. Po stopách historie

Židovská část města před 2. světovou válkou ... a dnes

Synagoga před opravou

I dnes je tu dominantou synagoga, po dlouhém chátrání se dočkala generální rekonstrukce a může tak znovu hrdě hledět do budoucna. Většina domků se však nedochovala a místo po nich zeje prázdnotou.

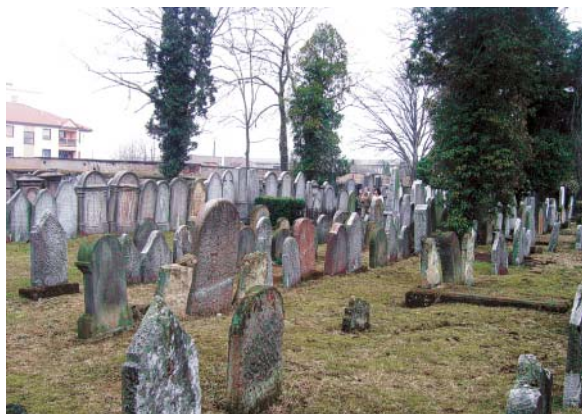
Historie našeho města se odvíjí od roku 1325 a jeho židovské osídlení je doloženo již před rokem 1450. V té době tu měli židé i vlastní hřbitov a dřevěnou synagogu. Ta ovšem při požáru roku 1623 shořela a nahradila ji další, která stála na dohled od křesťanského kostela. Nevyhovovala pozdějšímu předpisu, a proto musela být roku 1727 zbourána. Z této doby je zachována nejstarší mapa města s nákresem židovského a katolického osídlení. Umístěna podle předpisů, v pořadí již třetí, tentokrát barokní kamenná synagoga, byla dokončena v roce 1760 a roku 1870 byla přestavěna do dnešní novorománské podoby.

Dnešní stav synagogy

Na okraji bývalého ghetta se do dnešní doby zachoval jeden z největších a nejstarších hřbitovů v České republice. V jeho jednadvaceti nestejných řadách se nachází 1077 náhrobních kamenů. Na nejnovější kamenné desce jsou vytesána jména obětí holocaustu.

Pamětní deska obětem holocaustu

FRANTIŠEK 1913 - 1943 / PASSEROVÁ ANNA 1875 - 1943 / PIPALOVÁ ANNA 1915 - 1944 / PIPALOVÁ JITKA 1939 - 1944 / POKORNÁ HERMÍNA 1860 - 1942 / POKORNÝ VILÉM 1884 - 1942 / POLLAK JULIUS 1894 -

IV. Začínáme pátrat

Naším prvním záchytným bodem se stal pan Ladislav Mareš, neboť je posledním obyvatelem města, který se hlásí k judaismu. Poskytl nám neocenitelnou pomoc. Již při prvním setkání jsme se dozvěděli spoustu zajímavých informací, které nám nebyly lhostejné a s chutí jsme se pustili do pátrání. Příběh, který nám ten den vyprávěl, nás zaujal natolik, že jsme se za ním vypravili ještě několikrát.

Dozvěděli jsme se, že Anna Pipalová rozená Fuchsová byla jeho nevlastní sestra a díky tomu nám mohl poskytnout cenné dokumenty a prameny. Jeho vyprávění bylo natolik poutavé, že jsme se rozhodli začít pátrat po osudech Anny Pipalové. I přesto nám zůstala některá místa prázdná, a proto jsme se museli pustit do pátrání i mimo naše město. Přes internet jsme navázali kontakty s archivy, městskými úřady a s Židovským muzeem v Praze.

Naše práce nespočívala jen v sezení u počítače a listování v knihách, kronikách, regionál-

Vstup na židovský hřbitov

Ondra zabezpečoval počítačové zpracování projektu

ních časopisech, ale také v dokumentaci míst vztahujících se k našemu příběhu. Paní učitelka Eva Bočková, která nám pomáhala s projektem, strávila hodiny v chrudimském archivu a Národním archivu v Praze. Problémy se naskytly při shromažďování dat. Pořádně jsme se také zapotily při získávání co nejpřesnějšího počtu odsunutých obyvatel města. Některé prameny nebyly úplné, jiné uváděly jiná jména, některé bez dat narození, a proto víme, že i náš výčet nebude přesný.

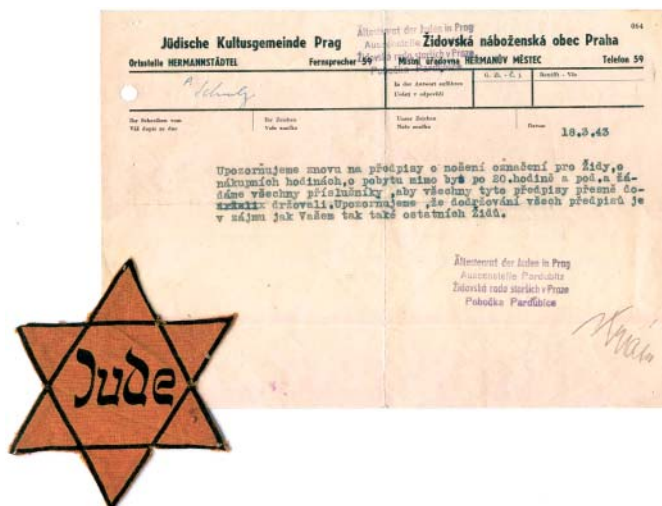
Zleva: Veronika, Anička, Káťa, paní učitelka

V. Lidé transportovaní z Heřmanova Městce v období druhé světové války

1	Agulár Josef	nar. 19. 12. 1906	bydliště H. M., zahynul 1. 6. 1942 v Mauthausenu
2	Agulár Oldřich	nar. 23. 8. 1937	bydliště Heřmanův M. 13/II, transport Terezín Cf 131 – 5. 12. 1942 (dítě), Osvětim Eq 344 – 12. 10. 1944
3	Agulárová Irma	nar. 30. 3. 1929	bydliště Heřmanův M. 13/II, transport Terezín Cf 135 – 5. 12. 1942 (dítě), Osvětim Eq 347 – 12. 10. 1944
4	Agulárová Julie	nar. 13. 6. 1933	bydliště Heřmanův M. 13/II, transport Terezín Cf 136 – 5. 12. 1942 (dítě), Osvětim Eq 346 – 12. 10. 1944
5	Agulárová Markéta	nar. 31. 12. 1931	bydliště Heřmanův M. 13/II, transport Terezín Cf 137 – 5. 12. 1942 (dítě), Osvětim Eq 345 – 12. 10. 1944
6	Agulárová Marta	nar. 18. 10. 1927	bydliště Heřmanův M. 13/II, transport Terezín Cf 134 – 5. 12. 1942, Osvětim Eq 343 – 12. 10. 1944
7	Barbier Štěpán	nar. 12. 4. 1873	bydliště Heřmanův M. 26/II, transport Terezín Cf 2 – 5. 12. 1942, Osvětim Dr 83 – 15. 12. 1943
8	Barbierová Eliška	nar. 26. 5. 1892	bydliště Heřmanův M. 26/II, transport Terezín Cf 3 – 5. 12. 1942, Osvětim Dr 80 – 15. 12. 1943
9	Bass Evžen	nar. 7. 6. 1877	bydliště Heřmanův M. 13/III, transport Terezín Cg 55 – 9. 12. 1942, Osvětim Dm 3516 – 6. 9. 1943
10	Bassová Julie	nar. 7. 3. 1885	bydliště Heřmanův M. 13/III, transport Terezín Cg 56 – 5. 12. 1942, ubikace Q868, zemřela 11. 2. 1943 v Terezíně
11	Briková Kamila	nar. 1872	bydliště Heřmanův M. 37, otec Moritz Brik, transport Terezín 5. 12. 1942, přežila
12	Brosan Leo	nar. 21. 9. 1897	bydliště Heřmanův M. 37/II, transport Terezín Cf 65 – 5. 12. 1942, Osvětim Cq 1873 – 20. 1. 1943
13	Eisnerová Alžběta	nar. 28. 9. 1862	bydliště Heřmanův M. 37/II, transport Terezín Cf 241 – 5. 12. 1942, zemřela v Terezíně 12. 1. 1943
14	Engländerová Terezie	nar. 16. 10. 1864	bydliště Heřmanův M. 45, transport Terezín Cf 240 – 5. 12. 194, zemřela 11. 1. 1944 v Terezíně
15	Flor Ota	nar. 25. 6. 1901	bydliště Heřmanův M. 157, transport Terezín Cf 57 – 5. 12. 1942, Osvětim Cq 1867 – 20. 1. 1943
16	Florová Markéta	nar. 14. 3. 1904	bydliště Heřmanův M. 157, transport Terezín Cf 58 – 5. 12. 1942, Osvětim Cq 1868 – 20. 1. 1943
17	Florová Věra	nar. 5. 3. 1934	bydliště Heřmanův M. 157, transport Terezín Cf 59 – 5. 12. 1942(dítě), Osvětim Cq1869 – 20. 1. 1943
18	Florová-Vohryzková Marie	nar. 1. 5. 1878	bydliště Heřmanův M. 157, transport Terezín Cf 60 – 5. 12. 1942, Osvětim Cq 1870 – 20. 1. 1943
19	Folkmann Izak Dr.	nar. 14. 7. 1858	bydliště Heřmanův M. 46/II, transport Terezín Cf 85 – 5. 12. 1942, zemřel v Terezíně 19. 10. 1943
20	Folkmannová Arnoštka	nar. 28. 12. 1877	bydliště Heřmanův M. 46/II, transport Terezín Cf 86 – 5. 12. 1942, zemřela 10. 3. 1944 v Terezíně
21	Freundová Irena		bydliště Heřmanův M.
22	Fuchs Artur	nar. 14. 1. 1899	bydliště Heřmanův M. 20/II, transport Terezín Cf 77 – 5. 12. 1942, Osvětim Dr 578 – 15. 12. 1943
23	Fuchs Karel	nar. 6. 12. 1928 v Kolíně	bydliště Heřmanův M. 20/II, otec Artur Fuchs, transport Terezín Cf 79 – 5. 12. 1942(dítě), Osvětim Dr 590 – 15. 12. 1943

24 Fuchsová Helena	nar. 11. 11. 1933	bydliště Heřmanův M. 20/II, otec Artur Fuchs, transport Terezín Cf 80 – 5. 12. 1942 (dítě), Osvětim Dr 586 – 15. 12. 1943
25 Fuchsová Marie	nar. 5. 7. 1861	bydliště Heřmanův M. 20/II, transport Terezín Cf 81 – 5. 12. 1942, Osvětim Dr 599 – 15. 12. 1943
26 Fuchsová Zdenka	nar. 20. 9. 1893	bydliště Heřmanův M. 20/II, transport Terezín Cf 78 – 5. 12. 1942, Osvětim Dr 579 – 15. 12. 1943
27 Goldmann Emil	nar. 20. 2. 1879	bydliště Heřmanův M. 31, transport Terezín Cf 82 – 5. 12. 1942, Osvětim Cq 1879 – 20. 1. 1943
28 Goldmann Jan	nar. 25. 11. 1920	bydliště Heřmanův M. 31, transport Terezín Cf 84 – 5. 12. 1942, Osvětim Cq 1881 – 20. 1. 1943
29 Goldmann Karel	nar. 15. 5. 1889	bydliště Heřmanův M. 29, transport Terezín Cf 74 – 5. 12. 1942, Osvětim Cq 1876 – 20. 1. 1943
30 Goldmann Oskar	nar. 14. 9. 1887	bydliště Heřmanův M. 29, transport Terezín Cf 73 – 5. 12. 1942, Osvětim Cq 1875 – 20. 1. 1943
31 Goldmann Pavel	nar. 8. 1. 1929	bydliště Heřmanův M. 29, transport Terezín Cf 76 – 5. 12. 1942 (dítě), Osvětim Cq 1878 – 20. 1. 1943
32 Goldmannová Bedřiška	nar. 19. 1. 1890 v Čáslavi	bydliště Heřmanův M. 31, manžel Emil Goldmann, transport Terezín Cf 83 – 5. 12. 1942, Osvětim Cq 1870 – 20. 1. 1943
33 Goldmannová Kamila	nar. 10. 4. 1865	bydliště Heřmanův M. 29, transport Terezín Cf 72 – 5. 12. 1942, Osvětim Dr 666 – 15. 12. 1943
34 Goldmannová Marta	nar. 18. 5. 1890 v Sobotce	bydliště Heřmanův M. 29, vdaná za Karla Goldmanna, transport Terezín Cf 75 – 5. 12. 1942, Osvětim Cq 1877 – 20. 1. 1943
35 Kačer Rudolf	nar. 15. 11. 1880	bydliště Heřmanův M., transport Praha AE4 – 205 Terezín – 25. 2. 1945, zemřel v Terezíně 28. 4. 1945
36 Klausová Rudolfina	nar. 2. 6. 1896	bydliště Heřmanův M., transport AE1 Praha – Terezín – 31. 1. 1945, návrat po válce
37 Kohnová Hedvika	nar. 28. 8. 1900	bydliště Heřmanův M. 46, transport Terezín Cf 62 – 5. 12. 1942, Osvětim Cq 1878 – 20. 1. 1943
38 Löwit Arnošt	nar. 22. 12. 1897	bydliště Heřmanův M. 6, manželka Vlasta Löwitová, zahynul 5. 6. 1942 v Mauthausenu
39 Marešová Hermína	nar. 20. 10. 1892	bydliště Heřmanův M. 209, transport Terezín Cf 68 – 5. 12. 1942, Osvětim Dr 1378 – 15. 12. 1943 přežila
40 Müllerová Josefa		
41 Oesterreicher František	nar. 4. 11. 1913	bydliště Heřmanův M., transport Terezín Cg 57 – 9. 12. 1942, Osvětim DI 1496 – 6. 9. 1943
42 Passerová Anna	nar. 27. 9. 1875	bydliště Heřmanův M. 50/II, transport Terezín Cf 70 – 5. 12. 1942, zemřela 14. 2. 1943 v Terezíně
43 Pipalová Anna	nar. 15. 5. 1915	bydliště Heřmanův M. 209, dcera Jitka, transport Terezín Cf 66 – 5. 12. 1942, Osvětim Eq 41 – 12. 10. 1944
44 Pipalová Jitka	nar. 24. 8. 1939	bydliště Heřmanův M. 209, transport Terezín Cf 67 (dítě) – 5. 12. 1942, Osvětim Eq 62 – 12. 10. 1944
45 Pokorná Hermína	nar. 18. 12. 1860	bydliště Heřmanův M. 285, transport Terezín Cf 63 – 5. 12. 1942, zemřela 25. 12. 1942 v Terezíně
46 Pokorný Vilém	nar. 1. 7. 1884	bydliště Heřmanův M. 285, transport Terezín Ca 373 z Prahy 24. 10. 1942, Osvětim By 1547 – 26. 10. 1942
47 Pollak Julius	nar. 1. 2. 1894	bydliště Heřmanův M. 27/II., transport Terezín Cf 49 – 5. 12. 1942, Osvětim Cr 1124 – 23. 1. 1943

48 Pollak Karel	nar. 21. 7. 1924	bydliště Heřmanův M., transport Terezín Cf 51 – 5. 12. 1942, Osvětim Cr 1824 – 23. 1. 1943
49 Pollak Zdeněk	nar. 24. 9. 1928	bydliště Heřmanův M., transport Terezín Cf 52 (dítě) – 5. 12. 1942, Osvětim Cr 1126 – 23. 1. 1943
50 Pollaková Karolína	nar. 17. 11. 1894	bydliště Heřmanův M. 27/II, transport Terezín Cf 50 – 5. 12. 1942, Osvětim Cq 187 – 23. 1. 1943
51 Pollaková Regina	nar. 21. 2. 1869	bydliště Heřmanův M., transport Terezín Cf 61 Osvětim Dr 1649, 15. 12. 1943
52 Reichová Erika	nar. 30. 8. 1930	bydliště H. M., transport Bf z Prahy do Terezína – 8. 9. 1942 (dítě), Osvětim Et – 23. 10. 1944
53 Richter Artur	nar. 23. 6. 1880	bydliště Heřmanův M. 286, transport Terezín Cf 4 – 5. 12. 1942, Osvětim Cq 1853 – 20. 1. 1943
54 Richter Josef Dr.	nar. 6. 3. 1913	bydliště Heřmanův M. 286, transport Terezín Cf 6 – 5. 12. 1942, Osvětim Cq 1855 – 20. 1. 1943
55 Richterová Klára	nar. 18. 4. 1884	bydliště Heřmanův M. 286, transport Terezín Cf 5 – 5. 12. 1942, Osvětim Cq 1854 – 20. 1. 1943
56 Seinerová Kamila	nar. 23. 4. 1900	bydliště Heřmanův M., transport Terezín – 5. 12. 1942, Osvětim – 20. 1. 1943
57 Scharpnerová Jana	nar. 11. 4. 1869	bydliště Heřmanův M., transport Terezín Cf 69 – 5. 12. 1942, Osvětim Dr. 1945 – 15. 12. 1943
58 Schick Karel		bydliště Heřmanův M.
59 Schicková Kamila	nar. 1. 9. 1897	bydliště Heřmanův M., transport Terezín Cf 133 – 5. 12. 1942, Osvětim Eq 341 – 12. 10. 1944
60 Schulz Karel	nar. 25. 8. 1891	bydliště Heřmanův M. 86, ve vazbě, zemřel 27. 8. 1944 v Osvětimi
61 Spitz Rudolf	nar. 21. 9. 1874	bydliště Heřmanův M. 27, transport Terezín Cf 48 – zemřel 29. 3. 1943 v Terezíně, ubikace L120
62 Traubová Žofie	nar. 8. 9. 1875	bydliště Heřmanův M., transport Terezín Cf 89 – 5. 12. 1942, Osvětim Dr 2256 – 5. 12. 1943
63 Učňová Olga	nar. 25. 3. 1894	bydliště Heřmanův M., transport AE 4 Praha Terezín – 25. 2. 1945, návrat po válce
64 Wachsmann Vítězslav	nar. 25. 9. 1895	bydliště Heřmanův M. 45/II, transport Terezín Cf 88 – 5. 12. 1942, Osvětim Eb 2431 – 18. 5. 1944
65 Wachsmannová Berta	nar. 21. 5. 1900	bydliště Heřmanův M. 45/II, transport Terezín Cf 87 – Osvětim Eb 2432 – 18. 5. 1944
66 Weissbarth Pavel	nar. 11. 2. 1900	bydliště Heřmanův M., vazba, další osud neznámý

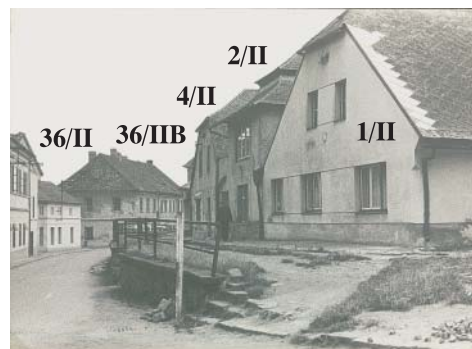
VI. Ze vzpomínek pamětníka

„Židovská ulice měla ve směru ke Klešicům pravou stranu výše položenou (říkalo se jí Na Haldech), a to až k mlýnu. Na té vyšší straně tekla před obytnými domky potok, jehož voda poháněla vodní mlýn s vrchním náhonem. Potok nebýval zakrytý, měl vyzděné koryto a jen přechody k jednotlivým domkům jej překlenovaly. Ta vyšší část ulice byla od spodní silnice oddělena zdí, jež byla na několika místech přerušena kamennými schody, které ústily přímo na spodní vozovku, která nebyla nikterak široká, takže vozidla jezdila těsně podél zdi.“

„Ve dvacátých a třicátých letech se Židovská ulice směrem k mlýnu trochu lomila a pod zdí zde stával přízemní domek Havlíkových. Potok byl těsně nad mlýnem sevřen betonovým korytem, které bylo před stavidlem rozšířeno, a chodívalo se sem máchat prádlo. Někde vedle domku Havlíkových vedla šachta, do níž tekla potoční voda v případě, že mlynář nemlel a otevřel stavidlo k této šachtě a naopak stavidlo k náhonu uzavřel.“

Mapa židovského města s čísly popisnými z roku 1907

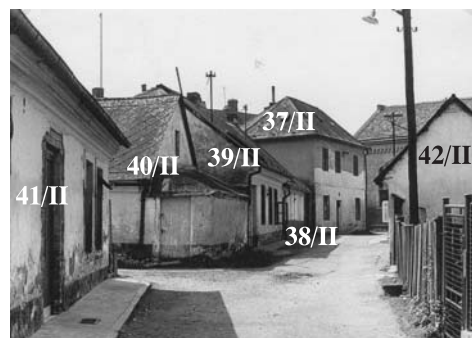
Na Haldech

Vondráčkův mlýn

Havlíkův dům

„Vzpomínám si, že v první polovině třicátých let došlo v Židovské ulici k velkému požáru, kterému padlo za oběť pět domků z té řady, jež stála mezi oběma koryty potoka.

Ke vzniku požáru došlo, pokud si dobře vzpomínám, v domku Šandových a oheň se v řadových domcích šířil na obě strany. Dolů směrem k jatkám vyhořely domy Dostálových a Hubáčkových a směrem k mlýnu domek Šandových, sester Müllerových, které měly v domku trafikou, a odtud přeskočil i na patrový dům Leona Brozana, mezi jehož domem a domem sester Müllerových byla úzká ulička, vedoucí ke korytu potoka od mlýnského kola, tedy za řadou domků.“

„Prostor ghetta, v němž nebyly větší dvorky a zahrádky (tyto prostory zde byly velmi malé a dokonce ne každý dům měl svůj dvorek, natož pak zahrádku), měl svůj půvab pro svou bizarnost.“

*Židovská ulice před velkým požárem
za první republiky*

*Židovská ulice – směr k náměstí – sedmdesátá léta
20. století*

VII. Příběh rodiny Pipalovy

15. května 1915, kdy vše určitě kvetlo, do tohoto krásného dne se v Heřmanově Městci narodila manželům Hermíně a Josefu Fuchsovým dcera Anna. Narodila se do bouřlivého přetváření Evropy, do první světové války. Její otec brzy narukoval do armády, odkud se však nevrátil. Vzdělání získala v Praze na základní internátní židovské škole, později pokračovala ve studiu na lyceu, které úspěšně dokončila závěrečnými zkouškami z francouzského, německého a anglického jazyka. Poté odjela na Moravu (nejdříve do Brna, později do Uherského Hradiště), kde působila jako vychovatelka v židovských rodinách. V tomto městě také poznala svého budoucího muže.

Z blednoucích fotek se na nás dívá sympatický mladý muž Emil Pipal. Narodil se ve Vídni 31. července 1899. Když mu bylo pět let, přestěhovala se rodina do Uherského Hradiště.

V dospělosti se aktivně zapojil do sportovních i kulturních činností tohoto města. Po vzniku Československé republiky vstoupil jako dobrovolník do armády. Po odchodu do zálohy pracoval jako úředník Čs. akciové pojišťovny v Uherském Hradišti, byl členem veslařského klubu i jiných spolků.

A tak roku 1938, v tomto pro demokratickou Evropu osudném roce, se Anna Fuchsová a Emil Pipal stali v Uherském Hradišti manžely. Přesného data jsme se bohužel nedopátrali, neboť židovské i civilní matriky byly na konci války zničeny německým starostou města.

Po příchodu Němců udělal Emil pravděpodobně osudovou chybu svého života. Aktivně se podílel na odboji v sabotážní skupině „Obrana národa“ založené vojáky místní vojenské posádky.

Přes černé mraky, které se stahovaly nad celou Evropou, prozářil ve Zlíně 24. srpna 1939 oblohu paprsek, jenž dostal jméno Jitka. Šťastný otec si však Jitku dlouho chovat v náručí nemohl. 13. ledna 1940 byl zatčen, obviněn ze sabotáže a následně uvězněn gestapem.

Anna a Emil

Anna s malou Jitkou se rozhodne v těchto těžkých dobách útlaku židovských občanů vrátit se k matce do Heřmanova Městce, která tu žije s dětmi z dalšího manželství. Stále si však s Emilem dopisuje.

Když však na podzim roku 1942 přijde z dnešní polské Wroclawi další dopis, je všem jasné, že se už Emil nevrátí. Píše v něm i svou poslední vůli spolu s rozloučením a nadějí. Ano, nadějí

a starostmi o své nejbližší, neboť se s Annou úředně rozvedl a doufá, že úřady budou k jeho rodině shovívavé. Začátkem listopadu vychází v novinách děsivá jistota.

6. 11. 1942 byl Emil Pipal spolu s dalšími pěti odsouzenými muži popraven ve Wroclawi za velezradu proti německé říši. Tam byl také pohřben v hrobě beze jména, pouze označeném číslem. Později v těchto místech bohužel prošla osvobozenecká fronta a hroby byly zničeny.

Ve stejném období, tedy koncem roku 1942, přišlo Anně a Jitce Pipalovým žijícím nyní v Heřmanově Městci předvolání na shromaždiště do Pardubic, kam se 3. 12. dostavily. Odtud jsou spolu s dalšími lidmi židovského vyznání odvezeny 5. 12. transportem Cf do shromažďovacího tábora Terezín. Tehdy tříletá Jitka byla nejmladší členkou transportu.

Anna s Jitkou

Po dvou těžkých letech strávených v terezínském ghettu, kdy stále věřily ve vytoužený návrat domů, přišel přesun do vyhlazovacího tábora Osvětim. Po několika dnech strávených na cestě dorazil vlak 12. října 1944 do cíle. Po chvatném vystoupení z vlaku a obvyklé selekci se Anna s malou Jitkou vydaly tím směrem, ze kterého nebylo návratu. Pravděpodobně ještě téhož dne zemřely obě v plynové komoře.

Jak známo, osud má někdy zvláštní smysl pro ironii. Ze všech deportovaných lidí se do Heřmanova Městce vrátily pouze tři ženy. Jednou z nich byla i Hermína Marešová, maminka Anny a babička Jitky Pipalových.

A na závěr od nás zaznívá nezodpovězená otázka: „Co udělala tříletá dívka tak hrozného, že musela zemřít? Byla pro říši tak velkým nebezpečím, že ji museli zahubit?“